

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 20
—
INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ția.
Manuscripte nu se ina-
poiază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

AMENTUL
94 Cor.
12
2
Duminecă
4 Cor.
România și
10 Cor.
zi pentru Ro-
și străinătate pe
40 franci.

Prăznicul dela Șimleu.

Mentele de avânt sufletească prilejite de
adunarea generală a »Astrei« trec ca într-o
curbură caleidoscopică în amintirea no-
șii și prea suntem încă fermecați de stră-
lucirea lor decât să putem lămurii pe deplin
înțelegerea lor în parte. Trei zile de-arân-
dă spumegat viața românească în inima
unului și sufletele alor sute de cărturari
care ani au fost slăpânite de acelaș val de
glorie și mândrie națională. Dacă adu-
nările generale ale societăților noastre cultu-
rale obștești n'ar avea altă însemnătate de-
rădă, c'au reușit să întrunească pe câteva zile
o stea de cărturari de pretutindeni, cari
în proporția numărului lor să deștepte în
la etul poporului nădejdea unui sprijin pu-
lic pentru vremuri de nevoie, — sunt
deprețuit. Pierdut în valmășagul grijilor
printru trai poporul se simte desolat, pără-
nit în multe părți. El simte nevoia unei în-
mări în toate acțiunile traiului său și o
bucurărie în chip firesc dela cărturarii ieșiți
din sânul său. Acel țaran cuminte din va-
du Crasnei, care a întâmpinat cu vorbe atât
nemesesugite comitetul central la sosire,
c'au măcinit simțeminte adevărate. Cuvintele
păreau răsărite nemijlocit din inima ce-
lei 150 de mii frați ai săi, cari așteaptă în
Sălaj »mântuirea din întuneric«.

»Asociațiunea« e singura noastră însoțire
culturală care s'a înființat pentru susținerea
culturii cu viața poporului. E departe
de vremea, când va fi împânzit toată în-

tinderea românească. În mersul ei însă sta-
vilit de atâtea zăgazuri ale stăpânirii, de
multiplele rele rezultate din înstrăinarea cul-
turală a cărturării noastre și de indolența
aproape obștească, ea totuși cucerește păr-
ticipativă de participativă cuprinsul pământului ro-
mânesc. Iși alătură în cale tot mai multe
forțe din afluența elementelor redeșteptate
la conștiința datoriei naționale și sporul
muncii ei crește amăsurat vigoarei ce-i in-
spiră recunoașterea forțelor sale înmulțite.

La adunarea generală din Șimleu Asocia-
țiunea dacă n'a câștigat mulți membri noi,
i-s'a realizat totuși în parte scopul, căci a
redeșteptat la conștiința datoriei lor națio-
nale pe cărturarii din Sălaj, le-a întetit
dorul de cultură românească, le-a înviorat
sentimentele dragostei de neam și de limbă,
i-a întărit pentru lupta culturală cu in-
fluentele tot mai impulsive ale spiritului
străin.

Căci nu ne putem închipui că atâtea în-
văpăiere de sentimente să fi rezultat numai
din scăpărări trecătoare.

Insufletirea ce a dăinuit în tot decursul
sărbărilor, inima caldă cu care au fost pri-
miți cei din departare, jertfele aduse de ei,
toată munca depusă de ei întru reușita ser-
bărilor, vădește o dragoste mare pentru
năzuințele Asociației și o mândrie cum nu
mai frunțașii unui popor o au

Cărturărirea din Sălaj prin afluența sa
mare la Șimleu s'a dovedit conștie de da-
toria ce-i revine în acele părți. Insufletirea
ei a probat că e primitoare pentru îndru-

mările Asociației și nădăjduim că toți preoții,
învățătorii și cărturarii de alte indeletniciri,
câți au luat parte la adunarea generală, vor
fi închis cu drag în sufletele lor învățămîn-
tele și îndemnul frumose, ce le-au cu-
les din magistratul discurs de deschidere al
domnului Andreiu Bărsan. Așteptăm să-i
vedem așternuți pe muncă, căci terenul e
dintre cele mai fertile. Despărțământul Șim-
leu să suplinească ce a întrelăsat în trecut.
Dată fiind întinderea lui mare, să se divi-
zeze în două-trei despărțăminte, ca în cad-
rele lor, să poată munci toți cei cu tragere
de inimă pentru luminarea poporului. Când
rețeaua unei activități sistematice intensive
va cuprinde în ochiurile ei toate comunele
românești din Sălaj, când poporul va înțe-
lege rostul nizuințelor Asociațiunii, îndră-
gind cartea și organizându-se pe toate ra-
mificațiile traiului său, atunci luptele no-
stre naționale vor avea o fortăreață inex-
pugnabilă la marginea extremă a cuprinsu-
lui românesc.

Adunarea Asociațiunii la Șimleu însemnă
astfel o recucerire, o întărire din nou a
unui punct, care prin natură ne-a fost de-
stinat nouă, dar care nu e încă definitiv
ocupat prin munca noastră. Să-l ocupăm
pas de pas prin o muncă conștientă și in-
tensivă. Să facem din ținutul Crasnei, unde
stăpâna odată voevod românesc, o cetate
puternică a românismului, în care moștele
marelui Barnuțiu să se odihnească la loc
vrednic.

FOIȚA TRIBUNEI.

Paradisul terestru.

Dna Mygriam Harry, crede a fi regăsit în
arsul călătoriilor sale, »Paradisul terestru« pe
care l'a pierdut Eva. — Spune aceasta într-o carte
ce a apărut de curând la Paris: »Insula Volup-
tății«.

Unul din confrății noștri parisieni a solicitat
o voință Dnei Mygriam Harry, pentru a
scrie o clipă, pe cititorii săi în grădinile acelu
paradis.

Se crede, a nu fi de acord asupra locului,
paradisului terestru.

Biblia se pare a-l fi situat în valea Eufratului;
musulmanii îl visează lângă apele din Damas,
budiștii inspirându-se din vechile cărți sacre,
anscrite cred a-l poseda încă în insula încân-
tătoare, insula voluptății, din marginea Indiei.

Și într'adevăr, cum te-ai putea îndoi că te apro-
pi de un pământ edenic, când de pe puntea
poporului, dorești în afară de monotonia apei
oceanului, un legănat de palmieri pe care în-
ainte încă de a-l putea distinge, mlădiindu-se în
văntului, îl simți, respirându-i odorea
imbalsamată ce-ți sosește în suflu ușor, pe valu-
le verzi.

Apoi odată intrat în raza albastră, vezi un
Orient fabulos, un Orient de legende și povești
de fel; lunecând ușor un cortegiu de luntre vin
plăcând, futurând pânzele ca aripele albe ale
belulelor.

Pe lângă mulțimile de vapoare, sunt punetele
de agată, dinții de email, gesturile de idol, co-
roanele de sidex, grațiile efeminate draperiile olim-
pice, pietrele prețioase din Golconda, păsările ben-
galice, fructele paradisului și o gloată de mai-
muțe alese cari vin de țese ofer să te încante.

La Colombo, crezi că umbli în vis. Oameni cu
plete ca femeile, mânănd caruri romane înhamate
cu Zebre blonde. Statuete de ceară brună arun-
când buchete de frangipane aromate, șerpi feme-
cați dansând în sunete de flaut, palmieri legănân-
du-se, iedera incolăcindu-se și florile înflorind mi-
nunat în grădinile de cinamone cu potecile de
prundiș purpurii.

Ici și colo vestimintele albe se strecură lin prin-
tre colonadele de cocos, șoapte ușoare se aud
prin crânguri de ficuși și din fundul unei mări
de verdeață, înăbușit se aud cântecele budiștilor.

În câteva ceasuri, un mic drum de fier te duce
dela Colombo la stațiunea Paradenia-Eleya, gră-
dinile unde după tradiția hinducilor, a fost așe-
zat paradisul.

Și pe când în noi cânt acele dulci silabe pro-
mițătoare, dai de un paradis regăsit, un adevărat
paradis îmbalsamat și triumfal, defilând de ambele
părți ale drumului.

Puțin câte puțin însă te cuprinde un fel de în-
ghețare sufletească, ce-ți vine din aceea exaspe-
rare de verdeață, din aceea florescentă prea vio-
lentă, o vegetație puternică, domnitoare unde
omul nu pare decât o biată floriceică menită a
spori împodobirea.

Și pare-că, ore-cum cu frică, minunat și încân-
tat de toate frumsețile acelea, închizându-te în

vagon, înțelegi în sfârșit ceea d'ctrimă a lui Budha
care spune, că prin noi înși-ne nu suntem ni-
mic, căci împrumutăm sufletul nostru lucrurilor,
materiei, sufletului universal, — plantelor și par-
fumurilor, vântului ce tremură arborii puternici
de bambu, blondelor broaște ce înot în lacurile
sărate, nufierilor ce închid sărutările himerice ale
lunei.

Ce sunt slabele noastre puteri comparate ele-
mentelor naturii, și efemerul nostru ce perpetu-
ului a dereni? Trebuie dar să suportăm soarta,
se ne resemnăm acceptând legea inexorabilă a
lucrurilor, să trăim cu vise și cu renunțări, le-
gănați între voluptate și moarte...

Aproape de grădinile din Paradenia se ascunde
un templu politeu. Zeii dorm în sicriuri de cri-
stal, pe când o zeiță tăiată în piatră de culoarea
lunei, se înalță lângă un nufăr. Este Maya-Devi,
Regina Ilusiei, idolul Ceylanului. Tinerile tana-
griene, în muselinuri roze, rup înaintea ei gâ-
mezi de corole parfumate vărsând uleiuri odo-
rante. Altele îi aduc în coșulețe, banane și un
fel de portocale. Întru aceea se mărginește cul-
tul acelu fericit pământ.

Un preot budhist drapat cu o togă galbenă,
le arată amurindu-le, cum mai târziu când ele,
și vor împlini misiunea lor poetică, sufletul li-se
va înalță a lună de unde devenind lumină rouă,
ele vor coborî pentru a redeșteptă Ceylanul întreg
pentru a retrăi ca flori parfumate, ca fluturi
colorați, ca soici visate, în picături de rubin,
sau mărgăritare din mare.

Poate că toate inimile acestea mici călătorind
prin lună, fac din insula Ceylan, — paradisul
terestru.

Marea campanie pentru votul universal.

Iată programul marilor adunări de popor ce se vor ținea în 16 și 19 August și în cari deputații noștri vor rosti dările lor de seamă și să vor vota moțiuni pentru votul universal.

In 16 August

mare adunare de popor.

In cercul Ighlului.

Darea de seamă a deputatului cercului Alexandru Vaida-Voevod, cu participarea deputatului Iuliu Maniu.

In Boroșineu.

Darea de seamă a deputatului Ioan Suciu cu participarea deputatului Vasile Damian.

In Lugoj.

Darea de seamă a deputatului Gheorghe Popovici cu participarea deputatului Coriolan Brediceanu.

In Vașcău.

Darea de seamă a deputatului Vasile Lucaciu cu participarea deputatului Stefan Petrovici.

In 19 August

(Sărbătoarea Schimbării la față).

In Cuvin.

Darea de seamă a deputatului Vasile Goldiș, cu participarea deputatului Stefan C. Pop.

In Beluș.

Darea de seamă a deputatului Vasile Lucaciu, cu participarea deputatului Teodor Mihali.

In Brad.

Darea de seamă a deputatului Vasile Damian, cu participarea deputatului Ioan Suciu.

In cercul Zorlențul mare.

Darea de seamă a deputatului Stefan Petrovici cu participarea deputatului Gheorghe Popovici.

In Vlnt.

Darea de seamă a deputatului Iuliu Maniu, cu participarea deputatului Alex. Vaida.

In cercul Orăștiei.

Darea de seamă a deputatului Aurel Vlad, cu participarea deputatului Alexandru Vaida.

O schimbare.

In Siria.

Fiind în ziua de 3/16 August târg de țară în Siria, adunarea în care deputatul Ștefan C. Pop va rosti darea sa de seamă a fost amânată cu o săptămână și se va ținea în ziua de Duminecă 10/23 August. Dsa va fi însoțit de dl deputat Vasile Goldiș.

Contele Tisza și votul universal. Un ziar unguresc afirmă că la discuția în jurul reformei electorale va intra și contele Tisza István în acțiune. El avea de gând să pornească o mare campanie contra votului universal preconizat de contele Andrássy, socotindu-l primejdios supremației poporului unguresc. Prietenii săi însă l-ar fi înduplecat, afirmă ziarul unguresc, să se mulțamească de a-și preciza punctul de vedere față de proiectul contelui Andrássy în camera magnaților. De bună seamă contele Tisza se va fi convins că votul „universal” preconizat de Andrássy poate avea orice cusur afară de unul, acela de a primejdi supremația ungurească.

Cuvântarea funebrală a dlui Ioan Bianu,

membru al Academiei Române rostită
la mormântul episcopului Nicolae
Popea.

Prea sfințite Părinte,
Intristați frați,

Nu poate fi inimă omenească care să nu se înduioșeze, care să nu se mâhnească, când vede pe membrii unei mari familii în necați în durere pentru că au pierdut pe căpetenia lor, pe îngrijitorul, conducătorul și apărătorul lor; pe acela care le stă în frunte și le arată drumul cel bun și căile rele și primejdioase. Inima omenească care nu s'ar mișcă și nu s'ar înduioșa nici la vederea unor asemenea dureri, ar trebui să fie neatinsă nici de cea mai ușoară adiere a învățurii dumnezeiescului Mântuitor, care a pus dragostea, iubirea de aproapele ca temelie întregii sale învățături: »Să iubești pe vecinul tău ca însuși pe tine (Rom. XIII, 9). Explicând romanilor măreția acestei învățături, Pavel — lumina Apostolilor zice (Rom. XIII, 10, 11, 12):

»Dragostea nu lucrează rău vecinului: drept aceea împlinirea legii este dragostea.

»Și aceasta știind vremea, că acum vreme este, noi din somn să ne sculăm: că mai aproape este nouă mântuirea acum, decât când am crezut.

»Că noaptea a trecut, iar ziua s'a apropiat: să lăpădam dar lucrurile întunecului și să ne îmbrăcăm în arma luminii!!

Stejarul falnic, care a stat în fața furtunelor și v'a adumbrat și v'a apărut sub ramurile lui, a căzut jos; părintele iubitor, care v'a condus cu atâta iubire și s'a îngrijit cu toate puterile sufletului său de sufletele și de mințile voastre s'a dus dela voi: el și-a împlinit datoriile lui în această viață de frământări și de dureri. Cel de sus l-a chemat la răsplata fericirii vecinice. — Înălțându-se dintre voi, el v'a dat dovadă nouă și hotărâtoare că sufletul lui întreg era cuprins numai de iubirea voastră, că numai la voi s'a gândit, că întreg numai al vostru a fost.

Plecând dintre voi a ținut să arate turmei păstorite de dânsul, cu toată iubirea sufletului său, că pe toți v'a iubit, fără deosebire de prieteni și neprieteni, de buni sau răi. Pildă sublimă — învățatură luminoasă — pentru cei cari rămân în urma marelui păstor!

Pildă, care ne arată că sufletul lui se înalță spre sferele cerești, totdeauna, când, în cele mai sărbătorești momente ale îndeplinirii îndatoririlor sale arhieresti, — el vestește cu glas înalt și cu privirile spre turma sa prea iubită cuvintele;

»Doamne, Doamne caută din cer și vezi și cercetează, și întărește viaa aceasta pe care a sădit-o dreapta ta«.

Dar, intristați frați, acest păstor și părinte al nostru, nu a fost numai al vostru din această de Dumnezeu binucuvântată dieceză a Caransebeșului; nu — el a mai fost și al tuturor fraților și fiilor începând dela Săcelele de sub munte și dela Valea Timișului, unde s'a născut; — el a mai fost și al nostru al tuturor, cari slujim pretutindenea cărții românești.

El a fost unul dintre fruntașii luminați ai neamului nostru întreg, nu numai cu fapta și cu cuvântul, dar și cu cartea, cu scrisul.

De aceea am venit și noi cu lacrimile voastre pe ale nămintul, în care se închid răni tești ale frunțașului, ale părintelui al tuturor.

În fața acestui sfânt loc trundem sufletele de învățură părinte, care și-a dat tot și turma sa iubită, iar ca să-i urmăm tura vieții lui întregi — să ne țintuim în minți cuvintele Apostolului Pavel (I Corinteni I, 10:)

»Și vă rog pe voi, fraților, pentru mine Domnului nostru Isus Hristos, să să grați aceeași, și să nu fie între voi părecheri, ci să fii întemeiați într'unel și într'o înțelegere«.

Ușoară să-i fie țarina, cum vecinic să fi amintirea.

Rane dureroase

De Dr. Gh. Ciuhandu.

III.

În zilele noastre de azi, când ne pasăm de chestiunile viitorului ca neam, ba uneori chiar să paradăm în fața lumii pe aceasta temă — cu un realism »ieftin« cum s'a zis mai ieri în acest organ, așa credem, nu va fi lipsă interes obștesc a pune și mai aproape de în unele rane ale creșterii tinerimei de ambele sexe.

Vom atinge aceste rane, nu însă cu birul de a produce dureri superflue, ci a dorul, ca prin aceasta atingere să cauză sfântă ce pe preocupă: de a sănătoasă și românească îndrumare care au greșit până acum contra neam prin lipsa de scrupuli la alegerea când a fost vorba de creșterea tineretă, băeți și fetițe.

Advertismentul e cu atât mai necesar cât este foarte mare numărul acelor români, cari din neorientare ori din o damnable preocupare, țin a-și purta copiii și fetițele numai la școala străină..

Sau nu e de regretat — cel puțin de regretat — că se află părinți români, cari poartă pruncii și fetițele până și prin jidovești — în localități unde sunt școli confesionale române, școli comunale școli de stat?!

Nu suntem contra școlilor străine, și acele își au dreptul existenței în cultura. Ci ne doare că, tocmai în zilele de ispită, numărul școlărilor noastre școli străine merge crescând, în pagubă stră, în vreme ce partea covârșitoare — absolut covârșitoare — a acelor ar afla adăpost și în institutele noastre de vatământ și de creștere.

Așa d. ex. numai în părțile noastre și mai spre apus, numărul școlărilor noastre institute străine apropie cifra de 4000, adică patru mii — de suflete: tineri și pile, la școli inferioare și medii. Unde și apoi tinerii universitari, cari, în lipsa universității proprii, cercetează universități maghiare. Poate, între atari împrejurări, rămână neatinsă, neinfluențată ființa și știința noastră națională?

Și, când are loc aceasta aglomerație români la școli străine? Atunci, când școlile elementare — astăzi fără deosebire de caracter: de sunt de stat, comunale

esionale — întreaga instruirea tinde nu-
la însușirea limbii maghiare, din care
prul nostru nu are profit real în viața
poate zilele; când în școlile elementare
stat se impune nu alta, ci ca chiar și
larea religiei să se facă în limba ma-
ră neînțeleasă de elevii români ai atâtor
ș; când în institutele medii de învăță-
t și în preparandii, de stat sau ale vre-
confesiuni maghiare, nu se îngăduie
reunerea religiei în limba română, de-
numai ici-colo, cu mult greu; — sau că
tineri, înstrăinați pela școli de altă lege
mbă, sunt nevoiți — pentru a primi
de clasificare din religie — să învețe
mele altor comunități religioase străine?
e aceasta?

șă apoi ce înțeles are alergarea tinerimii
stre la atari școli?

scriitorul acestor rânduri a cercat a-și
ge, pe cale privată, unele date cu pri-
la creșterea tinerimii noastre prin în-
te de învățământ străine. Și a ajuns
cea experiență — confirmată prin anua-
școlilor ungurești din loc și din apro-
re, precum și din distanțe mai mari —
pela Budapesta și mai departe, — că
at mulți tineri adăpostiți pela atari insti-
tute de învățământ în cari, în loc de edi-
re sufletească în înțelesul românesc, vor
artași să audă cel mult insulte la adresa
școlii românești.

dar cu privire la creșterea fetițelor noastre,
pă informațiile private, ce le-am căști-
de pe teritoriul părților ungurene (afară
de Bihor) și din o parte a Banatului, —
ajuns la trista experiență, că din totalul
școlilor fetițe de-ale noastre, cari au cer-
at școli superioare și civile de fete — va
cizică cu aspirații mai înalte în viața noa-
școlii sociale de mai apoi — 75.5 procente
cercetat școli străine și numai restul de
er.5 proc., școli românești.

A trebuit să cercăm explicativul alinător
acestei triste experiențe în numărul redus
școlilor românești pentru fetițe și în cre-
șta de bine, că doar acele eieve vor fi fost
puzate pe la familii românești din localități
respective. Dar examinând datele mai
de aproape, am constatat, că din totalul de
an 60 eleve — pe cari le-am putut erua —
fost găzduite în internate românești 26.3%,
internate străine 28%, la familii române
er.3%, iar la familii străine 26.4%.

Vasă zică: se dă preferință școlilor străine,
internatelor străine și găzduirii la familii
străine!

Facă-și, deci, ideie tot românul cu bune
simțimente românești, unde va ajunge nea-
școlii noastre iar mai de aproape soarta fami-
lii române, dacă stările aceste se vor per-
petua, fără de nici un control și îndrumare,
resionare chiar, din afară asupra părinților
școli nu-și fac datoria românească față de
școlii lor!

Datele de mai sus însă se refer numai
un colț al românismului. Unde sunt însă
celelalte părți românești? și ce pustiire de
școlii se poate petrece și pe acolo?!

Experiențele triste ale scriitorului acestor
rânduri, însă, nu se termină aci.

Din România.

Dela Curte. Starea sănătății M. S. Re-
gelui e cât se poate de bună, Suveranul
și-a reluat cursul ocupațiilor, precum și
preumblările Sale zilnice.

Maiestatea Sa va inspecta azi batalionul
de vânători din Sinaia. Duminică a avut
loc la Castelul Peleş un dejun, în onoarea
delegației de ofițeri venită din Transil-
vania. Suveranul a bine-voit să se între-
țină mai mult timp cu membrii acestei de-
legațiuni.

Măsurile contra ciumei. În urma unei te-
legrame din Petersburg, prin care se anunță,
că pe bordul vaporului „Rospit Lazarov“ s'ar
fi ivit un caz de ciumă, direcțiunea generală a
serviciului sanitar dela noi a luat toate măsu-
rile de precauțiune.

Raportul general

**al Comitetului Central al „Asociațiunii
pentru literatura română și cultura popo-
rului român“ către adunarea generală, con-
vocată în Șimleu, la 7 și 8 August n. 1908.**

(Urmare și fine).

Biblioteca proprie s'a sporit în anul 1907 în
urma relațiilor de schimb legate cu diferite so-
cietăți științifice și literare din patrie, prin pu-
blicațiunile trimise de Academia maghiară din
Budapesta și de Academia Română din Bucu-
rești; apoi prin cărțile rămase de răposatul Ios.
Vulcan, dăruite „Asociațiunii“ de d-na Aurelia
Vulcan; prin cărți rămase „Asociațiunii“ dela
expoziția din 1906 încorporate de bibliotecă în
1907, prin daruri făcute de dl Dr. At. Marienescu
și unii autori români. Prin cumpărare biblioteca
s'a sporit cu 7 opere în 10 vol.

Depozitul de cărți în 1907 s'a sporit în deosebi
cu Nr. 26 (ed. II.) și 27 ai Bibliotecii populare a
„Asociațiunii“ și cu revista populară „Țara No-
astră“. De altă parte acest depozit a scăzut în
cursul anului 1907 cu 338 tomuri și 6337 broș-
uri, între cari 226 tomuri și 3594 broșuri dăruite, 24
broșuri date în schimb și 12 tom., 2719 broșuri
vândute, respective date în comisiune la diferite
librării.

Dintre publicațiunile periodice au intrat la bi-
bliotecă în anul 1907 următoarele: „Biserica și
Școala“ din Arad, „Drapelul“ din Lugoj, „Eco-
nomia“ din Caransebeș, „Erdély“, și „Erdélyi
Muzem“ din Cluj, „Ethographia“ din Budapesta,
„Foaia diecesană“ din Caransebeș, „Foaia Popo-
rului“ din Sibiu, „Földrajzi Közlemények“ din
Budapesta, „Gazeta de Duminecă“ din Șimleu,
„Gazeta Transilvaniei“ din Brașov, „Junimea
Literară“ din Cernăuț, „Letopis Mațe șproke“
din Neoplanta, „Luceafărul“ din Sibiu, „Revista
Economică“ din Sibiu, „Revista Farmaciei“ din
București, „Századok“ din Budapesta, „Telegraful
Român“ din Sibiu, „Történelmi Tár“ din Buda-
pesta, „Tribuna“ din Arad, „Tura“ din Buda-
pesta și „Viitorul“ din Cernăuț.

Muzeul Asociațiunii. În cursul anului trecut
Muzeul „Asociațiunii“ s'a îmbogățit cu o moară
model, lucrată de țaranul Ioan Colțea din Șona,
cu porturi, cămeși covoare, icioane, căni și lem-
nării, adunate de dl Octavian C. Tăslăuanu, din
ținutul Giurgului (com. Ciuc) și comuna Veza lângă
Blaj; cu un pieptar din Sebeș, o iconă veche
și o cruce din biserica din Cioara, o iconă
veche din biserica din Petrifalău și o cruce din
mănăstirea Ciocan (România), parte dăruite, parte
adunate de dl custode al Muzeului. D-na Aurelia
Vulcan a dăruit manuscrisele, corespondența și
coroanete inbilare ale regretatului publicist Ios.
Vulcan. Pe urmă s'au dăruit mai multe fotografii,
monete, portrete, și o diplomă de pe vremea lui
G. Rákoczi partea dlui (din V. Cetățian), iar de-

cedata Persida Domaneanț din Lugoj a lăsat Mu-
zeului costumul său bănățanesc, premiat cu o-
cazia adunării generale a „Asociațiunii“ din Baile-
Herculane.

Înzestrarea Muzeului „Asociațiunii“ înaintează
cu greu, în lipsa mijloacelor materiale. Sperăm
însă că aranjându-se expoziții etnografice din
prilejul adunărilor generale, cum sa făcut la
Șimleu, vom reuși să câștigăm o parte din obiecte
pentru Muzeul „Asociațiunii“.

Sedințele comitetului central. Dela ultima adu-
nare generală, comitetul central a ținut 12 șe-
dințe, în cari a rezolvat toate chestiunile curente,
cari, în înțelesul statutelor și regulamentelor
„Asociațiunii“, cad în sarcina lui. A executat ho-
tărârile ultimei adunări generale și anume: în ce
privește adunarea și publicarea datelor statistice
referitoare la starea culturală, economică și ma-
terială a poporului român din Ungaria, a decis
să se dea secretariatului spre studiere și execu-
tare, care, după cum se poate vedea din raportul
secretarului administrativ către comitetul central
despre activitatea despărțămintelor în cursul
anului 1907 a început lucrarea, cu adunarea da-
telor privitoare la reuniunile noastre. În ches-
tiunea aprobării statutelor „Reuniunii române de
muzică din Beiuș“ din partea ministrului de in-
terne, a exmis o comisiune de inșiști, care a
propus comitetului central, iar acesta a decis să
nu mai înainteze o remonstrare guvernului în
această chestiune. În ce privește colecta pentru
zidirea unui internat de băieți în Sibiu, mini-
sterul a cerut planul amănunțit de organizare al
internatului și regulamentul disciplinar, cari s'au
înaintat. Răspunsul ministrului nu s'a primit încă.
Din regulamentul casei, introdus la 1 Ianuarie
1903, s'a modificat partea ultimă a § 1, zicân-
du se în loc de... „iar efectele ca depozit liber“
etc — „iar celelalte valori (afară de acții) ca
depozit liber“ etc. Această modificare s'a făcut
pentru înlesnirea manipulațiunii, a evidenții și a
ținerii în bună ordine a acțiilor, cari acum se
păstrează în cassa wertheimiană a „Asociațiunii“

Propuneri. În urma celor înșirate până acum
comitetul central își ia voia a propune On. adu-
nări generale să binevoiască:

- a) a luă act de cuprinsul raportului general a
comitetului central;
- b) a da expresie durerii pentru pierderea mem-
brilor decedați în anul din urmă;
- c) a aprobă darea de seamă despre gestiune
financiară a anului 1907 și a da comitetului al
solutoriu pentru această gestiune;
- d) a aprobă proiectul de buget pentru an
1909;
- e) să aprobe modificarea făcută la regulamen-
tul casei § 1.

Sibiu, din ședința comitetului central a
„Asociațiunii pentru literatura română și cultur
poporului român“, ținută în 20 Iulie 1908.

Iosif St. Șuluțu m. p. Oct. C. Tăslăuanu m. p.
prezident. secretar.

Din străinătate.

Amicțiile sârbo turcă. Belgrad 10 Au-
gust Patru-sprezece voivozi, șefi de band
sârbești din Macedonia, precum și 70 de com-
tagii sârbi, cu toții armați și în costume de răș
boinic, au plecat ieri seară în Turcia pentru
depune armele la Ueskub, din respect pentru nou
stare de lucruri și pentru constituțiunea acordat
Turciei. În gara Belgrad 8000 cetățeni au făcu
ovațiuni voevozilor prin cântări de muzici și dis-
cursuri patriotice. Înaintea plecării s'a dat un ban-
chet în onoarea voevozilor. În gară s'au pro-
nunțat discursuri de către voevozii Dovesensk
Babunski, Pecianata, Sokolovici. Dâșii au fos
aclamați și purtați pe mâni. Călătorii turci cari s'
aflau în trenul expres au fost aclamați prin strî-
gătele de: Trăiască Turcia!

Noaptea trecută pretutindeni în gările sârbești
dar mai la ales Povo, Niș, Vrania, mulțimea popo-
rului a făcut ovațiuni voevozilor și turcilor. L.

Cel dintâi atelier de pietre monumentale aranjat cu putere electrică.

Gerstenbrein Tamás és T-sa măstru de monu-
mente și pietre de
simțir.

Fabricație proprie din marmură, granit, soyal, labradol etc., din pietre de cuarț
mănt magazina sa e în Kolozevár, Ferencz József-ut 28.
Căminaria și
magazinul central: **Kolozevár, Dăzseu-U. Nr. 21. Telefon 662.**
Filiale: Nagyvárad, Nagyzenen, Déva și Bányozak.

g ania turcească și de-alungul liniei ferate până la Uskub primirea a fost solemnă, cu onoruri militare, în sfârșit o mare manifestațiune de amiciție sârbo-turcă.

Darul Țarului la nunta domnișoarei Fallières. Atășatul naval rus a remis președintelui Fallières o păreche de superbi cercei de safir încunjuți cu diamante, dar oferit de către suveranii ruși cu ocaziunea căsătoriei dșoarei Fallières. Președintele a rugat pe atășat să transmită Maiestăților Lor expresiunea celor mai vii mulțumiri din partea dșoarei Fallières precum și din partea sa.

Evenimentele din Turcia.

Complot în contra Sultanului.

Un grup de funcționari din Constantinopole din diferite departamente, au fost descoperiți în momentul când discutau asupra unui complot în contra Sultanului.

Funcționarii aceștia sunt partizani ai fostului regim și n'au încetat a fi în legătură cu personajele îndepărtate de Sultan după restabilirea Constituției.

Numărul celor surprinși pe loc e de 18.

Fostul patriarh atac de armeni.

După cele ce spun ziarele turcești o mulțime de armeni au atacat ieri casa fostului patriarh armean Ormanian și-l conduse la patriarhat la Kumkapu, cerându-i socoteala pentru un fond de 30.000 de lire.

Ormanian a declarat unui ziarist turc că această sumă a fost depusă de el la o bancă și ar fi avut intențiunea s-o cheltuiască pentru trebuințele națiunii. Un membru al comitetului tinerilor turci a putut să risipească mulțimea.

Fostul patriarh a fost condus la el acasă, unde e supravegheat de către trei armeni ca să nu poată fugi.

Personajile noului guvern turc.

Asupra personajilor cari compun noul minister se dau următoarele amănunte:

Marele vizir Kiamil-Pașa este un om integru, leal și luminat.

Deși n'a stat vreme îndelungată în Europa occidentală, a călătorit totuși foarte mult și vorbește în mod curent limbile franceză și engleză. Singurul cnsur alui Kiamil pașa e că a atins vârsta de 82 de ani. Cu toate acestea e voinic și vioid.

Șeic-ul Islam, Djemal Eddin Effendi a rămas în minister. El e unul dintre cei mai puternici susținători ai noului regim.

Pentru constituție e o adevărată norocire că actualul Șeic-ül-Islam n'a fost înlocuit printr'un simplu Hogeia din Asia mică. Djemal-Eddim-Efendi e foarte cult și descinde într'o familie veche, care a avut adeseori prilej să ia parte la conducerea statului. Șeic-ül-Islam n'are numai funcțiunea de ministru al cultelor, ci și o bună parte din ministerul justiției.

Hassan Fehmi, noul ministru de justiție, este unul dintre cei mai buni advocați din Constantinopole. El a fost guvernator la Salonice în timpul atentatului în contra băncii de acolo.

Reșid, noul ministru de războiu, e unul dintre cei mai iluștrii ofițeri din armata turcă.

Ekrem, ministrul vakufurilor, e un scriitor foarte apreciat.

Reșid Akif, noul ministru de interne, e de origine albanez. Prin el a obținut poporul Constituția în 24 de ore.

Gabriel Efendi Nuradungian, ministrul comerțului, e juriscult foarte capabil.

Direcțiunea viltoarei activității.

Kiamil-pașa interviewat de un redactor al ziarului „Matin” din Constantinopol a declarat că va aparține Parlamentului, iar nu comitetului de a modifica Constituțiunea și dacă va fi dreptul de a exila, acesta va fi exercitat de către guvern, iar nu de către Sultan. Senatul va fi numit de Sultan. Marile liniamente politice vor fi acestea: La exterior mențiunea Statului quo; la interior cât mai multe reforme posibile. Dacă liniștea se menține

va fi locul de a se încerca pe lângă puteri demersuri pentru suprimarea supravegherei în Macedonia.

Clubul turcilor reacționari.

Un ziar din Berlin primește știrea că, spionii și funcționarii concediați, au întemeiat un club al turcilor reacționari care sub conducerea lui Kiamil-Pașa, va căuta pe toate căile să hrănească mișcarea reacționară, care nu va izbuti să înăbușe expansiunea tinerilor turci, va avea o mișcare care nu s'ar atinge de extreme.

Înaintarea fililor Sultanului.

Fiii Sultanului Selim, Abdul, Kadir și Ahmed, au fost înaintați cu câte un grad în armată. Nur Eddin a fost înaintat la gradul de sergent-major.

Incarcerarea patriarhului armean.

Pe la ora 6 seara, a trecut înspre închisoare, o trăsură deschisă dusă sub escortă, în care se află patriarhul armenilor Ormanian.

Mișcarea populațiunii în România.

Serviciul general de statistică al României, a încheiat mișcarea populației țării noastre în 1907. Mișcarea populației e importantă din mai multe puncte de vedere. Trebuie înainte de toate să știm câte suflete sunt cuprinse în hotarele țării noastre, adică să știm câte trupuri trebuiesc hrănite, să cunoaștem forțele de cari dispunem, în senzul creșterii sau descreșterii numărului locuitorilor și prin urmare a nevoilor și brațelor de muncă ale acestei țări, și altele. Omenirea e îmbucătățită azi, după naționalități și după conformațiunea politică, așa că nivelarea producției și consumului general, nu se poate realiza, decât pe fragmente. Fiecare stat îmbunătățește situația celor din hotarale sale, și în mod fatal prin înțâlnirea, prin frecarea lor, nivelarea se va realiza.

Anul 1907 a fost, se poate zice, din punctul de vedere al numărului sufletelor, al creșterii numărului lor, foarte bun.

Numărul nașterilor în 1907 a fost de 274.487, pe când în anii precedenți numărul era cu mult inferior. Media nașterilor în ultimii cinci ani până în 1907 a fost de 252.140.

Orașele au dat 37.583 suflete, iar comunele rurale 235.904. Din totalul nașterilor 249.854 copii au fost legitimi, iar 24.633 naturali și găsiți, adică vre-o 10 la sută nașteri nelegitime.

E interesant capitolul acesta. Nu mai încapem încoială, că nașterile nelegitime sunt mai numeroase la oraș, unde moralitatea e mai subredă. Botoșanii dă cel mai mare număr de bastarzi: 39 la sută Dorohoi 30 la sută, Iași 28 la sută, Craiova 27 la sută, București 19 la sută.

Numărul avorturilor și al infanticidelor nu prea se cunoaște — desigur; dar dacă ținem seamă pe faptul că la noi din nenorocire e mare, obținem rezultate satisfăcătoare din punctul de vedere al prolificității, fără avorturi și infanticide, am avut 41 la mie în 1907, pe când media cincinală din urmă n'a fost decât 39.4. Am mai avut în 1907, 6567 de născuți morți, dintre cari 5490 legitimi și 1068 naturali. La 100 de fete în 1907 avem 105 băieți.

După religii, se observă că mozaicii la cari nașterile erau în descreștere s'au urcat: dar procentul lor față de totalul nașterilor a scăzut dela 3,5 la 2,7. Deasemenea la orașe nașterile mozaicilor sunt în urcare, iar la sate în coborire.

Mohamedanii sunt cei mai prolifici locuitori ai României. O țară nouă e totdeauna mai prolifică. Civilizația, mărește numărul nașterilor, dupăcum când se încuibază bine în stul unui popor, dar în anumite condițiuni, provoacă o scădere.

Mortalitatea infantilă, însă, face ravagii grozave: 50 la sută la sate și 39 la sută la orașe. Iată cauza principală a creșterii încete a populațiunii noastre, și dacă nu putem spera o urcare a nașterilor fiindcă — fie ne permis să spunem că nu există mijloace spre a le mări — vom obține, stavilind mortalitatea infantilă, o creștere a populației foarte simțitoare.

Bătrânii noștri susțin că pe vremuri nu existau atâtea boli și nu mai mureau oameni așa de mulți ca azi. Statistica ne dovedește contrariul. În localitățile unde condițiile igienice s'au îmbunătățit, mortalitatea e mai mică. — E ade-

vărat că pe când media cincinală din orașe cotea 25 la mie numărul morților, în 1907 a fost de 26,7; cauza e tot morții infantili: Numărul nașterilor a fost mare, și trebuia să crească și numărul morților, fiindcă mamele n'au învățat îngrijirea pruncii.

Totalul deceselor 1907 a fost de 175.000, pe când în cei cinci ani de mai înainte media a fost de 160.183. Cu toate acestea populația în 1907 cu 98.693 de suflete, pe când cincinală e de 91.957.

În 1907, la 100 de femei au murit 10 băieți și 120 bărbați la oraș.

Căsătoriile în 1907 au crescut de la 70.263 în 1906 la 70.263. Fenomenul e explicat prin anul agricol, care în 1906 a fost mai bun din câte am avut. La aceasta se adăugă și excelenta lege a căsătoriilor din 1906.

Divorțurile au crescut și ele: în 1906 au fost 1731, media cincinală 1645, iar în 1907 s'a urcat la 2167. Divorțurile sunt mai numeroase în Moldova.

Excedentul nașterilor asupra morților în 1907 de 15 la mie, iar media cincinală de 14,4.

Media în care crește populația României e de 138 la mie. Bulgaria cu 18, Serbia 16, Germania 15,9, România 13,8, Anglia 12, Austria 11,3, Ungaria 11, Belgia 10,7, Italia 10, Franța 1,8.

Noi am sporit cu 98.000 suflete. Germania cu 800—850 de mii pe an, iar Rusia cu 20.000!

Excedentul nașterilor asupra morților în orașele noastre unde proporția e de 17,1 la mie, pe când la orașe nu e decât de 4,8 la mie. În 1000 de săteni au sporit la 1017 pe când în orașeni la 1005. Populația rurală e deci în creștere care produce și întreține elementele sporirii națiunii românești.

În orașele Moldovei, ortodoxii sunt în deficit. În Botoșanii are un deficit de 69 unități, pe când mozaicii au un excedent de 180 unități. În Iași a pierdut 36 suflete ortodoxe, iar mozaicii câștigat 119.

Iar ortodoxii sunt în deficit cu 239 unități în Botoșanii când mozaicii au câștigat 269. Cam același lucru se petrece în Huși, Roman, Fălticeni, Iași, Bârlad și Vaslui.

Natalitatea cea mai mare a avut o Dobroea de 51 la mie, iar Moldova cea mai mică 39,7 la mie. Mortalitatea e mai mare pe malurile Dunării și mai mică la munte.

Mortalitatea cea mai înaltă e tot în Dobroea de 30,2 la mie, pe când cea mai mică în Moldova e de 26,9 la mie, pe când în București 25,8.

Din datele mai sus rezultă, că suntem pe cale de creșterii populației și că trebuie să ne străduim din toate puterile de a împiedica mortalitatea infantilă și să îmbunătățim condițiile igienice cari trăim.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 12 August n. 1907

— Știri personale. P. S. Sa Episcopul Papp a sosit aseară din Caransebeș. — Dr. Bianu, membru al Academiei române, a petrecut azi în Arad. — Preasfințiile Lor episcopii metru Radu din Oradea mare și Vasile Bălan din Lugoj sunt în vilegiatură la Stana de P. C. Sa Vasile Mangra a plecat azi din Arad.

— Rectificare. Printr'o regretabilă eroare din vedere tipografică în raportul nostru de ieri despre funerariile episcopului Popea numele Prea Cuviosiei Sale arhiepiscopului Filaret Musta a rămas în afară din lista preoților cari au celebrat sfânta Liturghie.

— Episcopul Szmrecsányi al diecezei tolice de Oradea-mare, mort în aceeași zi cu episcopul Popea, va fi înmormântat abia Luni toare. Printre candidații, la scaunul episcopului vacant al Orăzii-mari să amintesc episcopii Fetser și episcopii Prohászka și Csáky.